

DE WERELBEROEMDE JACOB VAN EYCK

Les 8: Battle of the beiaardiers

De leestekst is verdeeld in 5 stukjes. Dit zijn de stukjes:

1. Herinneringen aan Jacob van Eyck
2. Wie was Jacob van Eyck?
3. Wat maakte Jacob van Eyck nou zo speciaal?
4. Bijzondere trucjes van Jacob van Eyck
5. Jacob aan het werk.

Opdracht A

- Verdeel de stukjes onder elkaar. Ieder leest 1 stukje.
- Als ieder zijn of haar eigen stukje goed heeft gelezen, vertellen jullie om de beurt aan elkaar wat er in je stukje stond. Je vertelt niet alles: je vertelt het belangrijkste.
- Jullie maken om de beurt aantekeningen op 1 blaadje. Dus als leerling 1 vertelt, maakt leerling 2 aantekeningen. Daarna vertelt leerling 2 en geeft het blaadje aan de volgende. Die maakt aantekeningen. En zo verder.
- Aan het eind hebben jullie 1 blaadje waarop de belangrijkste feiten uit het leven van Jacob van Eyck staan.

De belangrijkste vraag die jullie samen gaan beantwoorden is:
Waarom is Jacob van Eyck de beroemdste en beste beiaardier aller tijden?

Opdracht B

Luister samen naar de muziek van Jacob van Eyck.
Denk telkens aan alles wat je nu weet van hem, aan hoe bijzonder hij is.
Hoor jij ook hoe mooi zijn muziek is?

Opdracht C

Bedenk hoe jullie Jacob van Eyck en zijn muziek presenteren aan de rest van de klas.
Het wordt een muziek battle en jullie willen dat Jacob van Eyck wint!
Hoe gaan jullie daarvoor zorgen?
Vertel de mooiste verhalen en zorg dat de muziek echt indruk maakt!

DE WERELDBEROEMDE JACOB VAN EYCK

Les 8: Battle of the beiaardiers

Gedenksteen voor Jacob van Eyck in het centrum van Utrecht.

Herinneringen aan Jacob van Eyck

Volgens veel mensen is Jacob van Eyck de belangrijkste muzikant die Utrecht ooit gehad heeft. Misschien heb jij nog nooit van hem gehoord, maar hij is wereldberoemd (en toch al meer dan 360 jaar dood).

Zijn muziek wordt nog steeds gespeeld op vele beiaards maar ook door vele blokfluitspelers, want Van Eyck kon meer dan alleen de beiaard bespelen.

In het Domplein in het centrum van Utrecht ligt een gedenksteen voor hem, die daar is gelegd tijdens het Jacob van Eyck herdenkingsjaar in 2007. Er zijn Jacob van Eyck-muziekfestivals en er is een Jacob van Eyck-prijs die elke drie jaar wordt uitgereikt door het Utrechts Klokkenluiders Gilde. Zij noemen hem 'de koning van het carillon'. Er zijn stadswandelingen voor mensen die willen zien waar hij woonde en waar hij muziek maakte.

In Heusden is er een straat naar hem vernoemd, de Jacob van Eyckpassage. Dat laat wel zien dat ze in Heusden erg trots zijn dat Van Eyck daar geboren is. Want ook al is hij al heel lang dood, zijn muziek leeft voort.

Wie was Jacob van Eyck?

We weten niet zo veel van Jacobs jeugd. Hij werd blind geboren in 1590 in Heusden. Gelukkig waren zijn ouders van adel en konden ze hem een goede opvoeding geven (Van Eyck was een jonkheer).

In Heusden werd hij campanoloog (klokkendeskundige) en beiaardier. Heusden had een kleine beiaard. In 1623 ging Jacob van Eyck naar Utrecht om advies te geven over de beiaard in de Domtoren. In 1625 verhuisde Jacob naar Utrecht, waar hij ging werken als stadsbeiaardier, klokkendeskundige, blokfluitist en componist. Een componist is iemand die zelf muziek verzint en opschrijft.

Een blokfluitconcert tijdens de onthulling van de Jacob van Eyckpassage in Heusden.

Hij vroeg het stadsbestuur om een salaris van 400 gulden om beiaardier te worden. Dat was heel veel in die tijd. Maar hij vond dat hij als blinde meer geld nodig had voor het dagelijks leven. Uiteindelijk spraken ze af dat hij 350 gulden per jaar zou krijgen (in Heusden kreeg hij 30 gulden per jaar...). Hij begon meteen met de uitbreiding van de beiaard in de Domtoren van 12 naar 18 klokken.

DE WERELDBEROEMDE JACOB VAN EYCK

Les 8: Battle of the beiaardiers

*In het huis De Domstoorn heeft Van Eyck gewoond.
Achter het huis zie je de top van de Domtoren.*

Wat maakte Jacob van Eyck nou zo speciaal?

Jacob van Eyck was blind maar hij had een supergoed gehoor. Hij hoorde en begreep de 'boventoonstructuur' van klokken. Luister zelf maar eens naar een klok: je hoort waarschijnlijk zoiets als: Boooooongngngngngng! Het is laag of het is hoog of iets daartussenin. Maar het klinkt voor ons als één toon.

Jacob hoorde veel meer tonen. Hij hoorde de deeltönen van de klok. En dat zijn er wel vijf! Daardoor kon hij ontdekken hoe klokken goed gestemd kunnen worden. Dat kon toen namelijk niemand! Want niemand kon dat zo goed horen.

Nou is dat ook niet zo belangrijk als je één klok hoort. Je hoort gewoon Boooooongngngngng (in plaats van al die verschillende deeltönen, die Jacob dus wel hoorde). Als de klok een beetje vals klinkt, horen wij dat niet. Maar als je allemaal klokken samen hoort in een beiaard, dan gaan ze samen héél vals klinken. En dat horen wij gewone mensen dus wel. En al heel lang zochten klokkengieters naar een manier om dit probleem op te lossen. Maar dat was niemand nog echt goed gelukt.

Jacob had een leuke manier om te laten zien en horen hoe 'resonantie' werkte. Resonantie betekent: meetrillen.

Hij ging vlak bij een van zijn beiaardklokken staan en blies op zijn blokfluit een toon op precies dezelfde toonhoogte als een van de deeltönen van de klok. En dan ging de klok zachtjes meeklinken op diezelfde toonhoogte! Dus de klok maakte geluid, zonder dat hij hem aanraakte.

Door op verschillende toonhoogten te fluiten liet hij nog meer deeltönen van de klok klinken. Hoe dat kon? De toon van de blokfluit en de deeltone van de klok stonden op dezelfde golflengte. De luchttrillingen die de fluittoon maakte, gingen door in de klok die vlakbij hing. Dat heet resonantie.

Hier zie je de blinde Van Eyck heel goed luisteren naar het geluid van klokjes die worden aangeslagen.

DE WERELDBEROEMDE JACOB VAN EYCK

Les 8: Battle of the beiaardiers

Jacob aan het werk

Jacob van Eyck moet erg veel van muziek gehouden hebben. In de zomer stond hij vaak blokfluit te spelen op het Janskerkhof, een plein midden in Utrecht.

Vele wandelaars konden dan genieten van de prachtige muziek, die door hemzelf was geschreven. Die muziek is bewaard gebleven en wordt nog steeds gespeeld door blokfluitmuzikanten van over de hele wereld.

Ook zijn beiaardmuziek wordt nog altijd gespeeld. Van Eyck bespeelde niet alleen de klokken van de Dom, maar ook van andere torens in de stad. En hij ging vaak naar andere steden om advies te geven over de beiaard.

Het grote gebouw was vroeger een kerk. Jacob van Eyck is in die kerk begraven. Later is de kerk een popzaal geworden. Er hebben dus heel wat popliefhebbers bovenop het graf van de beroemde muzikant gedanst!

Op een gegeven moment ontmoette hij François en Pieter Hemony, twee Franse broers. Zij waren (met de kennis van Jacob van Eyck) in staat om de klokken zuiver te stemmen. De Hemony-broers werden daardoor heel beroemd. En tot op de dag van vandaag gelden Hemony-klokken als iets héél bijzonder in klokkenland. In de Domtoren hangen nog Hemony-klokken en de stad is daar heel trots op.

Luister samen naar

Muziek van Jacob van Eyck op het Hemony-carillon van Brielle.

<https://www.youtube.com/watch?v=iEh4dpwHIT0>

Als je nog meer wilt weten

Een stadswandeling in Utrecht met Timo Wind. Hij speelt blokfluitmuziek van Van Eyck.

https://www.youtube.com/watch?v=xmy_6SNI-C4

Tom Klaassen liep met musicoloog en Jacob van Eyck-kenner Thiemo Wind door de oude binnenstad van Utrecht, op zoek naar sporen van de 17e eeuwse musicus, componist en stadsbeiaardier. Hij vraagt zich af waarom Utrecht geen Jacob van Eyck straat heeft.

https://www.vpro.nl/speel~WO_VPRO_5998347~een-jacob-van-eyck-wandeling-door-utrecht~.html

Bronnen voor dit verhaal

- Zingend Brons, Luc Rombouts
- <https://heusden.nieuws.nl/nieuws/20180223/nieuwe-kijk-op-jacob-eyck-streekarchief/>
- https://nl.wikipedia.org/wiki/Jacob_van_Eyck
- <http://www.klokkenluiders.nl/index.php?id=260>
- <https://www.residentiesinutrecht.nl/residentie/jacob-van-eyck/>
- <https://www.bd.nl/heusden/jacob-van-eyckpassage-heusden-muzikaal-ingeblazen~ad8d5279/>